

AASMUND OLAVSSON VINJE (1818-1870)

Aasmund Olavsson Vinje ble født i Vinje i Telemark, og i samarbeid med Ivar Aasen – senere også godt hjulpet av den langt yngre Arne Garborg – bygget han opp nynorsk til å bli på høyde med riksmålet. Vinje vokste opp i fattige kår – barndomshjemmet Plassen var ikke mye imponerende – men faren var en sjeldent bokinteressert husmann, og Aasmund "las villt" ganske tidlig. Holberg var yndlingsforfatteren. Gutten hadde boklige evner langt utover det vanlige, og han arbeidet som omgangsskolelærer i Vinje-bygdene allerede fra 16-årsalderen, lenge før han hadde noen utdanning. Den fikk han langsomt: seminarist i Asker 1843, examen artium på Heltbergs studentfabrikk 1850, cand. jur. 1856. Og samtidig virket han som det han egentlig var, journalist. Sakførergjengen ble det aldri noen ordentlig sving på. Sammen med Ibsen og Paul Botten-Hansen utga Vinje i 1851 bladet "Andhrimmer", en av de store sjeldenhetene i norsk litteratur, og da det gikk inn etter kort tid, ble han knyttet til Drammens Tidende som hovedstadskorrespondent. Det ble et par bidrag hver uke til 1858, men fra da av konsentrerte han seg om enmannsforetagendet "Dølen", som han holdt liv i like lenge som han selv levde. I dette bladet finner vi det aller meste av Vinjes litterære produksjon, det er bare ganske få ting som er publisert på annen måte.

Vinje er en av de mest begavede journalister Norge har fostret. Hans kjente tvisyn – spott og menneskelig varme – går som en rød tråd gjennom storparten av det han skrev. Men han var også en av våre største lyrikere, og de diktene Grieg har satt melodi til hører med blant de mest sungne av våre klassikere.

Ser vi bort fra "Dølen", er ikke Vinjes produksjon stor, men både Balladen, "Dølen", og – som nevnt – "Andhrimmer" er svært sjeldne. Den siste – som vi har oppført under Ibsen med en prisantydning på kr. 150 000 – har sikkert ikke nådd opp til den egentlige verdien ennå, og prisen på en komplett rekke av "Dølen" vil vel i dag ligge på over 100 000 kroner.

En stor del av Vinjes produksjon består av viser og leilighetsdikt som ikke hører hjemme i denne oversikten. Interesserte henvises til J. B. Halvorsens forfatterleksikon. Her er det mange titler, men det er praktisk talt ingenting i omløp.

AASMUND OLAVSSON VINJES FØRSTEUTGAVER:

- 1861: Ferdaminni fraa Sumaren 1860. Bind I og II*.
Innbinding: Omslag, typografisk.
Det er to varianter av foromslaget på Bind I:
A. Til Dølen's abonnenter med to avsnitt tekst på foromslaget, hvor det av det første avsnittet fremgår at boken er en utfylling av Dølen's 2. årgang.*
B. Med bare ett tekstavsnitt på foromslaget – uten noen henvisning til Dølen's abonnenter.*
- 1863: A Norseman's View of Britain and the British. Edinburgh, William P. Nimpo.
Innbinding: Omslag, typografisk (?). Hellsjirtingbind.
Ble oversatt til norsk i 1873, jfr. nedenfor.
- 1864: Diktsamling. I Commission hos J.W. Cappelen.
Innbinding: Omslag, typografisk (grønt eller blått). Hellsjirtingbind.
Det er to varianter av tittelbladet:
A. "I Commission hos J.W. Cappelen".
B. "J.W. Cappelen's Forlag".
- 1866: Storegut. Eiget Forlag.
Innbinding: Omslag, typografisk. Hellsjirtingbind.*
Det foreligger to varianter av tittelbladet:
A. "I Commission hjaaa Carl Wang."
B. "I Commission hos Carl Wang."
Det finnes videre to papirkvaliteter:
A. Vanlig papir.
B. Velin.
- 1867: Blandkorn. Til Utsalg hjaaa Alb. Cammermeyer.
Innbinding: Omslag, typografisk. Hellsjirtingbind.

1869: Om vaart nationale Stræv. Fyredrag holdet i Bergen til Intekt for Taarnet paa Bergenhus. Ed. Giertsen, Bergen.
Innbinding: Kombinert omslag og tittelblad.

1870: Vaar Politik. (Aftryk etter Dølen). I kommisjon hos Alb. Cammermeyer.
Innbinding: Omslag, typografisk.

Et meget sjeldent småtrykk:

1853: En Ballade om Kongen og Kongehuset, kvædet i Anledning af de sidste Tidens Begivenheder, af "en Stemme blandt Folket". 12 s.
Innbinding: Kombinert omslag og tittelblad.

Etter Vinjes død er utgitt:

1870: Om Schweigaard. Ihopsanka fraa "Dølen" etter Utgjevarens Afferd. I kommisjon hos Alb. Cammermeyer.
Innbinding: Omslag, typografisk.

1873: Bretland og Britarne. Det norske Samlaget.
Innbinding: Omslag, med portrett av Vinje. Hellsjirtingbind.
Forekommer i to forskjellige papirkvaliteter:
A. Vanlig papir.
B. Bedre papir.
Norsk oversettelse av den engelske førsteutgaven fra 1863.

1927: Olaf Digre. Drama i fem Acter. Etterlate arbeid, utgjeve av Olav Middtun. Cappelen.
Innbinding: Omslag, tegnet, usignert. Sjirtingryggbind.

Vinjes tidsskrift Dølen:

1858-1870: Vinjes hovedverk, Dølen. Eit Vikublad, utkom i 8 årganger med i alt 293 nummer:

1. årg.	1858-59	52 nr.
2. årg.	1859-60	34 nr. Som bilag til Dølen nr. 30 i 2. årgang ble det utgitt et bilag: "Det norske Landsmaals viktigaste Bøyningsformer", som Vinje skrev i samarbeid med Ivar Aasen. Kombinert omslag og tittel. I følge Skougaard-katalog IV side 102 finnes bare ett kjent eksemplar.
3. årg.	1862-64	25 nr.
4. årg.	1865-66	52 nr.
5. årg.	1867	26 nr.
6. årg.	1868-69	52 nr.
7. årg.	1869	30 nr.
8. årg.	1870	22 nr.

En helt komplett rekke av Dølen hører med til de absolutt store sjeldenhetene og forekommer praktisk talt aldri i omsetning, verken på auksjoner eller i antikvariater.